

-שמור-
עמוד 1

ה"גדעונים" והעפלה

עבודת מורשת חיל הקשר והתקשוב

תאריך: אפריל 2012

מגישים:

צוער משה בוחניק

צוער שון כהן

צוער רותם סניידר

בהנחיית – חגי גרי

השלמה משולבת 022 – "כעמוד האש להאיר להם יומם וליל"

תוכן עניינים

2.....	פתח דבר
4.....	מבוא
5.....	העפלה
8.....	הגדעונים
9.....	"רשת גדעון"
11.....	סיפורים אישיים
18.....	סיכום
18.....	רשימה ביבליוגרפית

1. פתח דבר

"איימת עלייה שקוראים לה 'בלתי לגלית'. הכל בעולם חוקי זה, הוא חוקי. ממשלות חוקיות,

כיבושים חוקיים, תעודות חוקיות, אפילו הפרת הבטחות חוקית. רק עליית יהודים, על יסוד המנדט העתיק של יציאת מצרים, אינה חוקית...

העלייה הבלתי חוקית יש לה תפקיד מיוחד במלחמתנו. היו ימים שהחנווני היהודי הקטן, היה הנושא של חיבת ציון והוא שמר על הנר שלא יידעך, עד שבא הרצל... **בגזרות גורלו**- של מלחמת ישראל על קיומו, והיכן מקומו? הריני משיב לעצמי: על פני הימים נטושים נושאי הדגל של צרת היהודים. הללו לא יתנו לשערי הארץ שיסגרו, לא ייתנו למצפון העולם שיירגע, לא ייתנו למר מלקולם מק-דונלד שייבצע את ספרו הלבן. הפליט היהודי יוצא בראש המערכה, וכולנו חייבים לצאת בצבאותיו.

אין אי-נו אדוני ההיסטוריה ושיקוליה נעלמים מאיתנו. ואפשר להקשות מדוע לא בחרה ההיסטוריה למילוי שליחות היהודים נשואי פנים ופרנסים חשובים ואזרחים בני חורין, ובחרה דווקא בפליטת בית ישראל, באבק- אדם הנושא על פני ימים? אך לא בידינו לשנות. כך יצא מלפניה. ואין לנו אלא להישמע לה ולצאת בעקבות בחירה, הפליט...

לא אשמת הפליטים ולא אשמת עם-ישראל שהפכנו לפורצי חוק. מי שפרץ את החוקה היסודית של ארץ-ישראל עושה אותנו לעבריינים. חפצנו לעבוד בתחומי החוק, מתוך כבוד לחוק. נכנענו גם לחוקים שלא היו ידידותיים ביותר. אך אין להיכנע לחוק השולל את זכות החיים של אדם. אנו פוסלים את היסוד המוסרי של גזירת העליה. אנו מכריזים כי זכות היהודים לעלות לארץ-ישראל אינה תלויה בחסדם של אנגלים או של ערבים. זכות ראשונית היא, ורק אלימות גוזלת אותה מאיתנו."

ברל כצנלסון – קונגרס ציוני אוגוסט 1939

דבריו של ברל כצנלסון מחדדים את הצורך הקיומי בהבאת יהודים לארץ ישראל ומכאן נגזרת חשיבותה של המשימה אשר לקחו בה חלק משמעותי הגדעונים בשנים 1934-1948, אותה נחקר בעבודתנו ע"י קריאת ספרי הגדעונים, פגישה וראיונות עם גדעונים ומחקר במרכז המורשת של חיל התקשוב.

העבודה בוצעה בהנחייתם וליווים של:

חגי גרי – סא"ל במיל' אשר שירת בחיל ויו"ר ועדת המורשת של העמותה.

אורי גורן-אל"מ במיל' היה מפקד יחידת 8100, קצין קשר של פיקוד מרכז ומפקד בה"ד 7.

פתחיה פייג – אל"מ במיל', גדעוני אשר שירת בחיל ולימים מפקד ת.ח.ל.

יואש צידון – אל"מ במיל', גדעוני ובוגר קורס הטיס הראשון. טייס קרב במבצע קדש ובמלחמות ישראל ולימים חבר כנסת.

2. מבוא

עבודה זו סוקרת את סיפורם של הגדעונים בזמן ההעפלה (העפלה הינה כניסה בלתי חוקית של יהודים לארץ ישראל, אשר אורגנה על ידי היישוב העברי בזמן המנדט הבריטי) ואת תרומתם להצלחת העלייה וההתיישבות בארץ, על ידי מתן מענה קשר בין הארץ לספינות אשר מביאות את יהודי התפוצות והתחנות בחו"ל לטובת ארגון ותכנון מבצעי ההפעלה.

מענה זה הוכח כקריטי לטובת קביעת מועד ההפעלה מוכנות האמצעים הלוגיסטיים ומוכנות האנשים בארץ ובחו"ל לטובת הצלחת המבצע.

תקופת ההעפלה מיוחסת לשנים 1934-1948 והיא כונתה גם "עלייה ב" משום שנעשתה באופן סימולטני לעלייה החוקית שנמשכה באותם זמנים על פי תקנות ההגירה לארץ שהציבו הבריטים.

בשנים שהבריטים שלטו בארץ (תקופת מחמ"ע ה-2), אישרו למספר מצומצם מאוד של יהודים לעלות ארצה, אך הצורך בעלייה לארץ גבר לאחר עליית הנאצים לשלטון בגרמניה ועימם הגזענות והאנטישמיות ויותר מאוחר התפתחות השואה. היהודים החליטו כי עליהם להגיע לארץ בדרכים שונות זאת כדי להביע עמדה בארץ ישראל – ביתם ומדינתם של היהודים.

באותה תקופה, הוקמה יחידת קשר אשר נקראה בשם "הגדעונים".

יחידת הגדעונים הוקמה בשנת 1938 והייתה יחידת קשר רדיו של "שרות הקשר של ההגנה" בזמן המנדט הבריטי.

לפני כן הקשר התקיים בין תחנות הרדיו של ה"הגנה". בארץ בחו"ל ועל הספינות.

קישורם העיקרי של הגדעונים למלאכת ההעפלה מתאפיינת בעיקר במבצעי ההעפלה במקומות שונים אשר הצריכו מערכות קשר אלחוטיות בין ספינות ההעפלה לנמלי היציאה ולמטה האירופי והארצישראלי – שמולם ניצב השלטון הבריטי אשר נושף בעורפם ומציב להם קשיים גדולים בעזרת ל"א והאזנות שיכלו לשבש את כניסתם של הספינות לארץ ולפגוע ביהודים שנמצאים עליהן ובמפעילי הקשרים בארץ.

בהולכנו אחר עקבות מבצעי ההעפלה, נאספו סיפורים אישיים מרהיבים מתקופת אותן אוניות מעפילים מאירופה, אשר שם שזורים סיפורי ומעשי הגבורה של הגדעונים כדוגמת "אקסודוס".

3. העפלה

סיפור העלייה הבלתי חוקית לארץ ישראל החל להיכתב בשנת 1922, לאחר שהבריטים אשר קיבלו מנדט על פלסטינה (ארץ ישראל) הוציאו את "הספר הלבן"¹ הראשון והגבילו את העלייה היהודית לארץ.

יהודים אשר לא השיגו אישורי כניסה לארץ מהבריטים, החלו להגיע בקבוצות קטנות לגבולות ארץ ישראל ונכנסו אליה בחשאי באופן רגלי וברכבות בעיקר מעיראק סוריה ולבנון. בשנת 1934 החלה עלייה בלתי חוקית של יהודי אירופה לארץ להיות מאורגנת בעקבות עליית הנאצים לשלטון והתדרדרות מצבם של היהודים באירופה וכך נולד מושג "העפלה".

העפלה – התגברות (לא בהכרח פיסית) על מכשול, קושי או אתגר.

את ההעפלה נוהגים לחלק לשלוש תקופות עיקריות:

- תקופה ראשונה בין השנים 1934-1939.
- תקופה שנייה בין השנים 1939-1945 (מלחמת העולם ה-2).
- תקופה שלישית בין השנים 1945-1948.

א. תקופה ראשונה 1934-1939:

אלפי יהודים מאירופה נוהרים לעבר ארץ ישראל (למעלה מ-137,000 עולים חוקיים עלו בין השנים 1933-1935) אך בכל זאת רבים נותרים תחת האיום הנאצי באירופה ללא אישורי כניסה לארץ מהבריטים (סרטיפיקטים), מה שהביא את הישוב בארץ ואת התנועות הציוניות (כמו "החלוץ" ו"הרוויזיוניסטים") לפיתוח שיטת ספינות ההעפלה ע"ג ספינות לארץ באופן בלתי חוקי. בשנת 1934 שוגרו לארץ ספינות ההעפלה הראשונות "ולוס" ו"אוניון". הצלחתן של ספינות אלה הייתה חלקית - הפלגתה השנייה של "ולוס" נחסמה ע"י הבריטים והוחזרה לפולין וחלק מנוסעי "אוניון" נתפסו ונעצרו ע"י הבריטים בהגיעם ארצה, עובדה זו התווספה לחשש שהבריטים יפגעו בעלייה החוקית כתגובה לעלייה הבלתי חוקית, לכן הסתייגו דוד בן גוריון וראשי ה"הגנה" מההעפלה והקפידו אותה למשך שלוש שנים. ב-1937 חודשה ההעפלה ע"י מספר ארגונים אשר שלחו מספר ספינות לארץ, אך השינוי האמיתי קרה בסוף 1938 בה אירעו שני אירועים הסטורים חשובים:

1. ליל הבדולח² בגרמניה אשר הוכיח לעם היהודי את מצבם המסוכן של היהודים באירופה.
2. הוצאת "ספר לבן" נוסף ע"י הבריטים ובו הגבלת אישורי העלייה, כרצון לפייס את הערבים בארץ לאחר המרד הערבי הגדול (1936-1939).

¹ הספר הלבן – מסמך ממשלתי המתאר את מדיניות הממשלה בבריטניה בתחומים שונים. במהלך המנדט הבריטי בארץ, פירסמו הבריטים שלושה ספרים לבנים (בשנים 1922, 1930, 1939) אשר התייחסו לשטחי הארץ, כלכלתה והעלייה אליה. מספר לספר מדיניות הבריטים כלפי היישוב היהודי החמירה.

² ליל הבדולח – ליל ה-9 בנובמבר, 1938, בו נערך פוגרום ביהודי גרמניה. בפוגרום נרצחו מאות יהודים ונהרסו אלפי חנויות ובתי כנסת. ליל הבדולח נקרא כך עקב כמות הזכוכיות אשר נופצו בחנויות היהודים ובתי הכנסת.

בעקבות מאורעות אלה הבינו ב"הגנה" ששערי הארץ הולכים ונסגרים בפני יהודי אירופה אשר נתונים תחת סכנת חיים מיידית. על כן, הוחלט ב"הגנה" להקים את "המוסד לעלייה ב"3 שהיה אחראי על הבאתם של יהודים ארצה באופן בלתי חוקי. מתחילת 1939 ועד פרוץ מלח"ע השנייה הביא "המוסד לעלייה ב" כ-16 ספינות מעפילים לחופי הארץ. במהלך תקופה זו (1934-1939) עלו לארץ ישראל באופן בלתי חוקי כ-21 אלף עולים ב-50 ספינות.

ב. תקופה שנייה 1939-1945:

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ההעפלה הפכה למבצע הצלה של היהודים מהצורך הנאצי שבאירופה ובצפון אפריקה. בתחילת המלחמה צלחה שיטת ההעפלה להביא עולים רבים לחופי ארץ ישראל. בשנת 1939 זכו כ-14 אלף יהודים בחייהם אחרי העפלת אל חופי א"י ע"י 23 ספינות ובכך ניצלו מהשואה הנאצית. בהמשך המלחמה ההעפלה הצטמצמה מאוד עקב הקשיים שהציבה המלחמה והכיבוש הנאצית. נוצר קושי רב בשיגור ספינות מאירופה לארץ בשל הפיקוח ההדוק על הספינות שגויסו לטובת המלחמה ובשל ריבוי כלי המלחמה בים התיכון כדוגמת צוללות, ספינות שונות ומוקשים מה שהפך את מבצע ההעפלה למסוכן עוד יותר. בנוסף לקשיים שנערמו על אנשי הישוב, נוספה כעת דילמה קשה איתה נאלצו להתמודד מנהיגי הישוב - העימות מול הבריטים והמשך ההעפלה לארץ מול הרצון להקל ולעזור לבריטים אשר נאבקו בנאצים באירופה. עקב דילמה זו אמר בן-גוריון "ניאבק בספר הלבן כאילו לא קיים היטלר וניאבק בהיטלר כאילו לא קיים ספר לבן" והוחלט להמשיך את ההעפלה אך באופן מצומצם מאוד. מבצעי ההעפלה שבכל זאת יצאו לפועל היו בעיקר ממזרח אירופה מפני שרוב מערב אירופה היה חסום לגמרי. מעפילים שהגיעו לארץ ונחשפו ע"י הבריטים, נתקלו ביד קשה ונשלחו למחנות מעצר לתקופה ארוכה עד שהגיעה מכסה של רישיונות עלייה. בתקופת המלחמה הגיעו לארץ ישראל דרך הים כ-17 אלף מעפילים ב-25 אניות.

ג. תקופה שלישית 1945-1948:

עם תום מלחמת העולם השנייה היו יהודים שרוכזו במחנות עקורים והיו שחזרו למקומות בהם גרו לפני המלחמה ע"מ לחפש קרובים, רכוש או זכר כלשהו לחיים שלפני. לרוב, חיפוש זה הסתיים באכזבה. יהודים רבים אשר בחרו להתחיל בחיים חדשים, החליטו לעשות זאת בארץ ישראל מה שגרם להעפלה להתעצם מאוד בתקופה זו. מול רצונם העז של יהודים רבים לעלות לארץ ישראל, ניצבה הממשלה החדשה שעלתה בבריטניה אשר אימצה את מדיניות הספר הלבן והגבילה את העלייה ל-18,000 רישיונות לשנה למרות שכבר הוכח במלחמה שאין ליהודים מקום בטוח להיות בו באירופה.

³ המוסד לעלייה ב' – זרוע של ה"הגנה" אשר שימשה כגוף המארגן את ההעפלה לארץ ישראל. הארגון נוסד רשמית ב-1939

הישוב, שהכיר בצורך להעלות לארץ כמה שיותר יהודים מאירופה, הגביר את מאמציו ושלח שליחים לאירופה ע"מ להכשיר את היהודים אשר רצו להעפיל ארצה. תחילה הם נשלחו מאירופה באניות קטנות של עד 100 איש אך בהמשך החל "המוסד לעלייה ב" לרכוש ספינות גדולות יותר וקצב העלייה הוגבר עוד יותר.

מעפילים רבים שהגיעו ארצה נתפסו ע"י הבריטים וגורשו חזרה לאירופה או נשלחו למחנות מעצר בארץ, שם הוחזקו עד שהגיעה מכסה חדשה של אשרות עלייה, כפי שהיה נהוג עד כה.

אחת הספינות הידועות ביותר מתקופת ההעפלה הנה "אקסודוס" –שמה העברי "יציאת אירופה" הספינה נרכשה ע"י אנשי "המוסד לעלייה ב" בארה"ב, שופצה וחמקה מאיטליה לצרפת, שם הועלו עליה כ-4,500 מעפילים אשר עוכבו ע"י השלטונות הצרפתיים.

הספינה חמקה מהנמל לכיוון ארץ ישראל, אולם משחתות בריטיות עלו על עקבותיה הקיפו אותה ודרשו לדומם מנוע. בשל סירובם של מפקדי הספינה החלו המשחתות הבריטיות לנגוח בה ולשלוח חיילים להשתלט על סיפונה תוך ירי ברובים ומקלעים. במאבק זה נהרגו שלושה יהודים ועשרות רבות נפצעו.

מאחר והספינה ניזוקה הוחלט להביאה לנמל חיפה ולאחר מכן לגרש את נוסעיה חזרה לצרפת. הנחייה זו, עוררה זעם רב קרב נוסעי הספינה ובשל כך החלו בשבייתת רעב וסרבו לרדת מהספינה ברגע שהגיעה לנמל בצרפת. לבסוף, לאחר 24 יום בהם המעפילים נשארו על הספינה בתנאים קשים וסרבו לרדת, הורדו בכפייה בהמבורג שבגרמניה והועברו למחנות עקורים בשליטת הבריטים. "אקסודוס" זכתה לסיקור תקשורתי עצום בעולם וגרמה לתמיכה רבה של העולם ביהודים בארץ ישראל.

"אקסודוס" מהווה דוגמא אחת מני רבות לפעילות החשובה של מפעל ההפעלה. במהלך 14 שנות ההעפלה המאורגנת לארץ ישראל, הגיעו כ-108,000 מעפילים דרך הים ב-141 הפלגות בהן נהרגו כ-2000 איש מטביעת ספינותיהם.

מפעל ההעפלה תרם רבות לבניית הארץ ופיתוחה בתחום המדיני, תרבותי וכן בתחום הצבאי במאבק נגד הבריטים בתקופת המנדט ונגד הערבים לפני ואחרי קום המדינה.

4. הגדעונים

חיוניות ההעפלה לארץ לטובת הצלת מספר רב של יהודים דרשה תכנון מפורט ומחושב לטובת הצלחת המשימה, כדוגמת: ארגון מקורות מימון, השכרת/קניית אונית ושיפוצם, ריכוז יהודים בחו"ל לטובת עלייה, תיאום מועד שילוח האוניה ותיאום הגעתם לארץ מול היישוב היהודי לטובת קבלתם והסתרתם החל מרגע הירידה מהאוניה מעיניי הבריטים.

עם מורכבותו של ארגון מפעל ההעפלה, נוצר הצורך לקשר בין הגורמים השונים בחו"ל, לבין הספינות ולארץ.

ארגון ה"הגנה" ובתוכו "ארגון הקשר של ההגנה", ענה על צורך זה ע"י הקמת יחידת ה"גדעונים". היחידה הוקמה באפריל 1937 ובראשה עמד שמחה אבן זוהר. אותה יחידה הייתה אמונה על גישור הפער - קיום קשר רדיו בין גורמי ההעפלה השונים אשר צוינו לעיל. בארגון הקשר של ההגנה פעלו שלוש רשתות עיקריות אשר אחת מהן הנה רשת ההעפלה והיא נקראה רשת "גדעון".

קיימות מספר סברות בנוגע למקור השם "גדעון" - הסברה המקובלת ביותר היא של גירשא שוטב אשר ליווה בעצמו 7 ספינות העפלה לארץ בשנים 1938-1939 (שיא מספר הנסיעות בקרב כלל הגדעונים). גירשא, יצא ליוון להביא ספינה בפעם הראשונה ופגש על סיפונה את האלחוטן היווני של הספינה "אטרטוו". בשיחה ביניהם, הציע היווני לגירשא לשנות את שמו שיש בו צליל רוסי לשם עברי, מן התנ"ך, מארץ ישראל, והציע לו את השם "גדעון" שעשה על היווני רושם עז של לוחם מתקופת המקרא. גירשא אכן אימץ את הכינוי אשר דבק ברשת ההפעלה כולה.

מכאן שגדעוני הוא איש קשר בשרות ה"הגנה" - אלחוטן, צפן או טכנאי שעסקו בקיום קשר רדיו במערכת מפעל ההעפלה. מרבית הגדעונים היו אלחוטי מורס מעולים והכירו היטב את הנהלים הבינלאומיים.

מלבד ציוד שכבר חלק ממנו היה קיים בארץ וחלק ממנו נרכש בחו"ל, היה כעת הצורך באנשים אשר יפעילו את הרשת - הגדעונים עצמם.

אנשי "המוסד לעלייה ב" החלו לגייס אלחוטינים לרשותם מתושבי הארץ והכשירו אותם לעבודה בחשאי.

לאחר "השבת השחורה"⁴ נוצרה בעיה להמשיך את הכשרת האלחוטינים בארץ ולהבריחם לחו"ל לביצוע משימות והחלו לגייס יהודים מחוץ לארץ שהיו מועמדים להעפלה, ידעו עברית והיה להם ידע טכני. את אותם המגויסים מחו"ל, שהיו ניצולי שואה, פרטיזנים, בני נוער מגרמניה ששהו באנגליה בזמן המלחמה ושני מתנדבים אמריקאים, שלחו לקורס אלחוטינים במרסיי שבצרפת. תחילה הועברו קורסים בעברית, ציונות, מולדת וספורט (לטובת חיזוק קשר החניכים לארץ ישראל) ובהמשך למדו החניכים אלחוט ומורס באופן אינטנסיבי ביותר.

⁴ השבת השחורה - כינוי ליום שבת ה-29 ביוני 1946, בו ערכו הבריטים סדרת פעולות נגד היישוב היהודי בארץ שבמסגרתן נערכו חיפושים מבית לבית, הוחרמו נשק וציוד רב נעצרו רבים ממנהיגי היישוב בארץ.

הקורס התקיים מנובמבר 1946 עד ינואר 1947 וסיימו אותו 13 אלחוטנים (לאחר ש-30% נשרו) אשר נשלחו ישר לתפקיד באניות מעפילים לארץ וכך גם עלו ארצה בעצמם. בזמן שהייתם בחו"ל עזרו גם לאנשי "המוסד לעלייה ב" בארגון המעפילים, הלוגיסטיקה ובארגון הספינות. אלחוטני ארץ ישראל הוכרחו לחזור ולהצטרף לספינות שוב ושוב במסגרת תפקידם, לעומת אלחוטנים יהודים מעפילים.

מעבר לקורס בחו"ל, בארץ נערכו קורסים לאלחוטנים (בשפיים ובית הוועד הפועל בתל אביב) טובי בוגרי קורס הקשר בארץ נשלחו להיות גדעונים.

הגדעונים היו את עמוד התווך של רשת הקשר של ההעפלה ובמסגרת תפקידם היו חשופים לכל התכניות והסודות של ה"הגנה" מה שגרם למעמדם להיות גבוה מאוד בקרב הישוב היהודי. הגדעונים היו את האליטה של האלחוטנים – הטובים ביותר אשר נבחרו להוביל את הספינות, בשל המקצועיות הגבוהה שנדרשה מהם וסוג הקשר המסובך שנדרשו לתפעל. חיזוק לחשיבותם ניתן לראות גם בהסתמך על הנתונים היבשים :

א. סה"כ היו 215 גדעונים, מהם 66 אלחוטני ים שהביאו 79 ספינות העפלה לחופי הארץ.

ב. מתוך 96 ספינות שהביא "המוסד לעלייה ב", הובאו 79 בידי גדעונים.

ג. מתוך 65 ספינות שהובאו ע"י "המוסד לעלייה ב" אחרי מלחמת העולם השנייה, הייתה רק אחת ללא גדעוני.

לאחר קום המדינה, הפכה רשת התקשורת של הגדעונים לרשת תח"ל⁵ של המוסד. הגדעונים עצמם שירתו בצה"ל לרוב בתפקידי קשר ובהמשך היו כאלה שהצטרפו לעבוד תחת המוסד בתח"ל.

⁵ תח"ל (תחנות חוץ לארץ) – מערכת הקשר של השגרירות ישראל וחו"ל לבין הארץ.

5. "רשת גדעון"

א. תחנות רשת גדעון בחו"ל ובארץ:

תחנות הגדעונים היו מחולקות לשלושה מאמצים שונים במהלך ניסיונות העפלה. "תחנה" ראשונה אשר ישרה בחוף המשלח אל א"י, בין אם זה אירופה או שלל מדינות וארצות הפרוסות על פני המזה"ת. "תחנה" שנייה, בחוף מבטחים בארץ אשר אליו היו נשואות פני האוניה. "תחנה" שלישית, על האוניה עצמה, שהודיעה לתחנות על מיקומה בכל שלב וכך תרמה בהערכות בנוגע למועד הגעתם לחוף. התחנות שהיו ממוקמות בחוף המשלח היו לרוב במסתור ובמסווה דבר שהקשה על מיקום פריסת אנטנה דבר שהיה חושף את מיקום התחנה (לטובת התמודדות עם בעיה זו לרוב הייתה האנטנה מוסתרת כחבל כביסה). שלטונות אירופה היו במרוץ מתמיד אחר הגדעונים וזאת כדי לסכל את ההעפלה לארץ ישראל. דבר שהקשה על בחירת מיקום ודרכי הסוואה מתאימות. כאמור, ישבו הגדעונים גם בתחנות בארץ שהיו אמונות לקלוט את המעפילים בצורה בטוחה. תחנות אלה היו בארץ ישראל פרוסות בנמל חיפה.

ב. שיטות הפעולה של הגדעונים:

שיטות הפעולה של הגדעונים היו בתדרים מיוחדים שנקבעו מראש, סיסמאות מוסכמות, קודים, כתבי סתרים, שירים ואף יונים. תדרי הרדיו של הגדעונים היו מרכיב חסוי, שנשמר בסוד ממש כמו בכל ארגון צבאי. התדר היה ידוע רק לגדעונים שהיו רלוונטיים לאותה העפלה ונשמר עליהם כמעין הק"ש. לצערם, לא הייתה להם יכולת להצפין את המידע אותו שידרו על כן, היה ניתן להאזנה בעזרת מקלט רדיו פשוט. הנחת היסוד הייתה שבעקבות שהמלל היה מוסתר באמצעות מילות קוד לא היה ניתן להבין את תוכן ההודעה. הגדעונים השתמשו בסיסמאות ובסימנים מוסכמים בינם לבין עצמם כגון 'בדלין' שרמו על חוף מבטחים, 'ביגור' שאמר שלא נשוב ריקם ועוד. כמו כן, השתמשו הגדעונים במספור אותיות וע"י רצף של מספרים יצרו מילה שלמה ומשפטים בדומה לא' ב' פונטי המשמש את צה"ל כיום. גם קודים וכתבי סתרים סייעו לגדעונים בהעברה בטוחה של הקשר. כך למשל, השתמשו הגדעונים במכונת כתבי סתר בשם 'אניגמה', מכונת סתר גרמנית ממלחמת העולם השנייה שכידוע הצליחו הבריטים לשבור את מפתחותיה ואת השידורים המוצפנים בהם ניסו להשתמש חברי רשת גדעון. שיטה נוספת בה השתמשו הגדעונים הינה השמעת שירים ברשת האלחוט שכל שיר היווה סימן מוסכם בינם לבין בתחנה בארץ. שיטה נוספת ומשמעותית בה השתמשו הגדעונים הייתה שיטת 'המורס', שיטה זו היא שיטת תקשורת קולית או חזותית המורכבים מצלילים של קווים ונקודות (צליל ארוך – קו, צליל קצר – נקודה),

כאשר צירוף שונה של הצלילים מייצגים את האותיות והמספרים. הצלילים מופקים ע"י מפתח מורס. המורס הומצא ע"י סמואל מורס ואלפרד וייל במהלך שנות השלושים של המאה ה-19 ובשנת 1922 תירגם זלמן כהן, מראשי שירותי הקשר ב"הגנה", את האותיות הלועזיות לאותיות העבריות המתבססת על מילים או משפטים קצרים, שהיגויים מזכיר את קידוד המורס. בנוסף לשיטות "מתקדמות" אלו, השתמשו הגדעונים גם בשיטה ישנה יותר אך יעילה: יונת דואר-אמצעי חי, יעיל ומהיר להעברת דואר. השימוש ביונים התבסס על העיקרון שהיונה תמיד תנסה לעוף חזרה אל ביתה בדרך הקצרה ביותר ובמהירות יחסית גבוהה.

ג. מכשירי הקשר של הגדעונים:

לאחר שהבנו את שיטת הפעולה של הגדעונים נסקור בפרק זה את מכשירי הקשר בהם השתמשו. יש לזכור כי אני מדברים על שנות ה-30 בה לא עמדה לרשות הגדעונים אותה טכנולוגיה מתקדמת בה משתמש הצבא היום. אנו מדברים על טווח שידור רחוק מאוד בין תחנות הגדעונים ועל אף שמדובר בים שהינו מוליך מעולה ללא מיסוכים מכשירי הקשר בהם השתמשו היו פשוטים ולא מתוחכמים. אחת הבעיות העיקריות איתה התמודדו הגדעונים בתקופה זו הייתה השגת מקמ"ש- מכשיר קשר המשמש גם לקליטה וגם לשידור. זאת משום שהמקלט, ששימש לקליטה בלבד, היה מקובל אז בארץ ישראל ונעשה בו שימוש באופן חופשי. כמו כן, יציאה לשידור הייתה אסורה אז והייתה חייבת להיות מאושרת ע"י הבריטים. בעקבות אילוצים אלו, אולצו חברי ה"הגנה" לבנות מקמ"ש, אשר הוסתר בתוך מזוודה מעץ או פח שהקלה על נשיאתו. 'המזוודה' הייתה לרוב בגודל של 40X30 ס"מ ושידרה בהספקים של 2-7 ואט אשר הצליחו להגיע לטווח של כ-200 ק"מ! קשר ת"ג, גם מ.ק 190 שימש את הגדעונים באותה תקופה כמו למשל את הגדעוני אריה חייקינד שהפליג על הספינה 'הדאלין'. מ.ק זה, שיוצר באנגליה, קנדה וארה"ב בתקופת מלחמת העולם השנייה סיפק קשר לטווחים בנונים בתדרים גבוהים (HF) בהספקים של עד 1000 ואט. בהמשך, כאשר פותח המכשיר, היה ניתן לשדר בעזרתו לטווחים של מאות קילומטרים בשיטת המורס (גלי רקיע).

6. סיפורים אישיים

פתחיה פייג:

השלמה משולבת 022 – "כעמוד האש להאיר להם יומם וליל"

במסגרת העבודה נפגשנו עם מר פתחיה פייג, גדעוני בעברו ואל"מ במיל' בחיל הקשר. פתחיה נולד בצ'כוסלובקיה, גדל בתקופת השואה, השתחרר ממחנה הריכוז בגיל 16 וחצי, חזר לפראג ולמד שם טכנאות רדיו. עם השתלטות הקומוניסטים, פתחיה נאלץ לברוח ובחר לעלות לארץ ישראל. בדרכו לארץ, המתין פתחיה בבליה לספינה ושם, במקום לעלות ארצה בתור מעפיל, גויס ליחידת הגדעונים.

פתחיה מספר כי אנשי ה"הגנה" חיפשו בקרב העולים אנשים אשר מבינים עברית ויש להם גישה טכנית.

פתחיה למד בצעירותו עברית וכמו שכבר צוין למד טכנאות רדיו, מה שהתאים בדיוק לדרישות אנשי ה"הגנה" וגרם לכך שיגייסו אותו ליחידת הגדעונים וייקחו אותו לקורס אלחוטנים במרסיי שבצרפת. כאשר הגיע לצרפת עם שאר חברי הקורס, היו להם בעיות עם המשטרה המקומית ועם נציגי הסוכנות אשר נעלם. לאחר מספר ימים בהם הוזמנו כל יום לחקירות במשטרה וחיו מחלוקת מזון לפליטים, התפרצו למשרד הסוכנות היהודית ואלה שלחו את נציגם אשר שיחד את השוטרים ע"מ שישחררו את חניכי הקורס המיועדים אשר נסעו לאחר מכן למרסיי, שם עברו את הקורס.

לאחר הקורס במרסיי, חיכה פתחיה לשיבוץ באוניה ולעלייה לארץ ישראל. בינתיים היו הממתנינים עוזרים למפקדי מחנות הריכוז בחו"ל לארגן את הפליטים, את הלוגיסטיקה ואת העלאת הפליטים לאניות. בין השאר הממתנינים עבדו לפי תורנויות בתחנה בצרפת אשר לא הייתה חוקית אך השלטון העלים עין. פתחיה מספר שהגדעונים היו גרים יחד בחו"ל, אך הייתה אפליה כלפי הגדעונים מחו"ל (כמו פתחיה) והם לא היו מקבלים שכר לעומת הגדעונים אשר הגיעו מהארץ.

פתחיה וחבריו פתחו בשביתה ולבסוף קיבלו גם הם אותו שכר כמו הגדעונים הארצישראלים. בחלוף 6-9 חודשים מסיום הקורס, החלו הבוגרים להשתבץ באוניות ע"מ לשמש כגדעונים באניות ולעלות לארץ.

פתחיה שובץ באניית "מדינת היהודים", אחת האניות הגדולות שהגיעו ארצה, אשר הכילה כ-2600 מעפילים. האונייה יצאה מהנמל בצרפת אל האוקיאנוס השקט והתקדמה לעבר הים התיכון. פתחיה מספר כי כבר עם הגעת האוניה לים התיכון דרך מיצרי גיברלטר, ארבו הבריטים לאונייה והחלו לעקוב אחריה כבר אז. האנייה המשיכה לכיוון הים השחור וכאשר נכנסה אליו המשחתות הבריטיות אשר ליוו אותה בים התיכון, עצרו לפני מיצרי הדרדנלים וחיכו מחוץ לים השחור לאונייה שתשוב. בבולגריה עלו לאונייה מעפילים נוספים וזו יצאה לעבר הים התיכון וארץ ישראל. כאשר הגיעה האוניה לים התיכון חזרו משחתות הבריטים ללוות אותה בהפלגה לעבר הארץ. במהלך ההפלגה החלו הבריטים לשבש את הקשר של האונייה עם תחנות היבשה בחו"ל, מה שנתפס ע"י פתחיה כחסימת הל"א הראשונה.

הבריטים שלחו לאונייה שדרי שווא ושיבשו את שידוריה בעזרת משדר הקילוואט שהיה בידיהם, לעומת משדר של 100 וואט שהיה באניית המעפילים.

אנשי ה"הגנה" בתחנת החוף באיטליה, תחילה לא האמינו לפתחיה ואהרון, גדעוני האונייה, והפצירו בהם שיחדלו להתלונן ולהמציא תירוצים שהבריטים משבשים את שידוריהם, אך לאחר יומיים החלו להאמין להם.

התדרים בהם השתמשו בהעפלה לא היו ע"פ סדר קבוע מראש אלא נקבעו ע"י הגדעונים עצמם ע"פ ראות עינם לפני כל הפלגה, מה שהקשה עליהם לעבור תדר ולחמוק משיבושי הקשר של הבריטים, אשר האזינו למה שנאמר בקשר והמשיכו לשבש את השידורים גם כאשר הגדעונים החליפו תדרים.

ברגע שהאונייה הגיעה כ-40 קילומטר מחופי ארץ ישראל, שם הבריטים פנו אליה לראשונה והפצירו בה לשוב על עקבותיה כיוון שהעלייה לארץ אינה חוקית. פתחיה ואהרון לא השיבו לבריטים ואלו החליטו להשתלט על האנייה, תחילה ע"י סולמות וחבלים. ניסיון זה נכשל מכיוון שאניית המעפילים הייתה אמנם ישנה אך הייתה אנייה שוברת קרח קנדית חזקה מאוד והיא הצליחה להדוף את ניסיונות המשחתות הבריטיות לנגוח בה ולהיצמד אליה. לאחר מכן, כאשר ראו הבריטים ששיטה זו לא עובדת, פתחו בירי כלפי האנייה מה שאילץ את המעפילים להפסיק להתנגד ולתת לבריטים להשתלט על האנייה. הבריטים הובילו את האנייה לארץ ומשם סילקו את המעפילים לקפריסין.

בתוך האנייה הוכן מבעוד מועד סליק ע"מ להסתיר את אנשי הצוות (ביניהם פתחיה, אשר היה אמור לעלות ארצה ולהעפיל בעצמו) והוא היה בתוך מיכלי מים גדולים של האנייה.

הבריטים חיפשו על האנייה ואף חסמו את צינורות האוויר למיכלים אך למרבה המזל פספסו צינור אחד ולא מצאו את הצוות.

מאוחר יותר, העלו הבריטים צוות של "סולל בונה" ע"מ שינקה את האנייה. הצוות ידע על קיומו של הסליק וחילץ את אנשי הצוות מתוכו כמתוכנן.

אנשי "סולל בונה" הביאו לצוות האנייה בגדים ואת תעודות הזהות שלהם וכך יכלו לרדת פתחיה וחבריו לצוות מהאנייה מבלי להיתפס. כעבור מספר שעות, אנשי "סולל בונה" אשר נתנו את תעודות הזהות שלהם ונשארו על האנייה, קראו לבריטים שיורידו אותם מאנייה ומאחר ולא היו להם תעודות זהות יותר הם נאסרו אך מאוחר יותר יכלו להוכיח במשטרה שהם תושבי הארץ וכך שוחררו גם הם. פתחיה מספר כי לאחר מכן הלך לגור ולעבוד בכפר גלעדי, שם התאקלם והפך לאלחוטן של כפר גלעדי ברשתות "אבינועם" ו"תמר" של ה"הגנה" בארץ.

עם קום המדינה התגייס פתחיה לצה"ל בתור אלחוטן ראשי והמשיך להתקדם בחיל הקשר במגוון תפקידים. פתחיה השתחרר מהצבא אך גויס מחדש לחיל ובהמשך יצא לקרוס קצינים וחזר לפצ"ן כקצין אלחוט. פתחיה התקדם בחיל והיה בין היתר מג"ד הל"א הראשון (מן סגירת מעגל).

פתחיה מספר על הגדעונים שחשיבותם הייתה עצומה במערך ההעפלה מאחר והיו שותפי סוד וידעו כל מה שקורה, עוד הוא מספר כי לגדעונים הייתה "גאוות יחידה" מאחר והם היו האלחוטנים הטובים ביותר אשר עסקו בעבודה מסובכת וסודית ביותר והייתה זו גאוה להיות אלחוטן בחיל הקשר באותם ימים.

אורי גורן:

במהלך המחקר שביצענו על נושא הגדעונים, נתקלנו שוב ושוב בשמו של אלי"מ במיל' אורי גורן במיני מאמרים, מחקרים והתייחסויות והחלטנו להיפגש איתו.

אורי נולד בארץ במושב נחלת יהודה בשנת 1926 והתגייס ל"הגנה" בשנת 1943. אורי שירת במשטרת הישובים היהודיים ובמאי 1945 נשלח לקורס אלחוטנים של 3 חודשים ושירת ברשת הקשר הארצית של ה"הגנה"

אורי היה אלחוטן ברשת "אבינועם" ובפברואר 1946 הציע לו שאול אביגור, ראש "המוסד לעליה ב", להצטרף ליחידת הגדעונים ולצאת לשליחות באירופה, עניין זה היה סודי ולאורי היה אסור לספר על כך לאיש מלבד לאביו ע"מ לקבל את אישורו.

אורי נענה לבקשה בחיוב וכעבור כחודש הצטרף לשישה אנשי פלי"ם ו-14 מלחים איטלקים ושט איתם בסירת דיג קטנה לכיוון איטליה. בסיומה של הרפתקה רבת קשיים הגיעה הסירה לאיטליה, שם פעל אורי כ-3 שנים בתור גדעוני.

על הגדעונים, אורי אומר שהייתה זו יחידה עם הווי מיוחד משלה, הייתה מאוד מגובשים וחבריה היו יחד ועזרו זה לזה בכל. הגדעונים פיתחו הווי מאוד עשיר ועד היום הם שומרים על קשר הדוק, כמו כן נוצרו גם זוגות בין הגדעונים של כמו אורי ואשתו.

אורי מספר כי היו אניות שקנו מארה"ב ובהן היה ציוד קשר תקני של הצבא האמריקאי והיו אניות קטנות שלא היה בהן ציוד והטכנאים של יחידת הגדעונים בנו בשבילן את מכשירי הקשר. כמו כן הוא מעיד של"מוסד לעליה ב" לא היו נהלים קבועים או פקודות מסודרות ובכל מקום פעלו האנשים באופן אוטונומי. על כל דבר אדם אחר לקח אחריות, כללי בטחון הקשר נקבעו באופן עצמאי בכל מקום (כמו איסור כניסה לתחנה על כל מי שאינו גדעוני, שידור בהספק נמוך) ושגרת היום נוהלה במטרה לעמוד במשימות ובמקביל לא להיחשף. אורי טוען כי בתור גדעוני, לא ידע דבר אודות התנהלות המוסד מבחינת מזון, דלק, מעפילים ותעודות. לדברי גורן, סוד ההצלחה של הארגון טמון במסירות הרבה של האנשים אשר למרות שהיה לעתים חוסר סדר נתנו את כל כולם ולכן התנהל הארגון כראוי.

בעת פועלו כגדעוני באירופה, היה אורי אמון בין היתר על ארגון המעפילים והלוגיסטיקה של האונייה "יגור" אשר לקחה עמה כ-750 מעפילים ועל האנייה "אקסודוס" אשר הובילה כ-4500 מעפילים.

בשתי האניות עליית המעפילים לאנייה התבצעה כראוי אך ב"אקסודוס" היה זה אתגר גדול הרבה יותר. אורי מספר שהיה חשש שכוחות אויבים ומרגלים בריטים חיפשו ספינות מעפילים והתארגנויות חשודות עוד בחו"ל ע"מ לעצור אותן לפני שיצאו לכיוון הארץ. בשביל שהספינה תצא במהירות האפשרית מהנמל בלילה הנבחר, יואש וחבריו חילקו מבעוד מועד את המעפילים לקבוצות שלפיהן יעלו לספינה וינותבו בה למקומות הלינה שלהם. חלוקה זו הוכיחה את עצמה וכלל המעפילים עלו לספינה תוך 3 שעות והספינה יצאה לדרך.

באוקטובר 1946 התמנה אורי גורן למפקד האנייה "לטרוון" ונבחר להוביל אותה ולשרת עליה כגדעוני. לפני ההפלגה עסקו גורן וחבריו בארגון הלוגיסטי של ההפלגה וארגון האנשים לקראתה. הם חילקו את המעפילים לקבוצות ותרגלו אותם בעלייה מהירה לספינה וכן השתדלו להרגיל אותם לשגרה ולמשטר אשר יהיו על הספינה.

ב-17 באוקטובר יצאה הספינה מהנמל בצרפת ועליה כ-1200 מעפילים וב-1 בנובמבר הגיעה אל חופי

חיפה בליווי משחתות בריטיות עם 1252 מעפילים. אורי, המעפילים וצוות האנייה גורש ע"י הבריטים למחנות המעצר בקפריסין.

אורי המשיך לשרת כגדעוני עד קום המדינה וגם במלחמת העצמאות הוצב בתפקיד דומה : במלחמה, הגיעו לארץ מטוסים מצי'יה עם נשק ללוחמים בארץ.

נוצרה בעיה בתאום המטוסים מפראג לארץ, לכן אני וטכנאי נוסף טסנו לפראג ושם קיבלנו אישור מהצי'כים להקים תחנה ע"מ ליצור קשר עם הארץ.

קנינו מארה"ב משדר מודרני, לקחנו אותו לצי'יה וכך יכולנו להקים תחנה שלא הייתה חבויה ולשדר בעוצמות גבוהות ביותר מבלי לחשוש מהשלטונות.

תחנה זו בפראג הפכה לאחר מכן לתחנה הראשונה של תח"ל.

מאוחר יותר בשירותו של אורי בצה"ל, הוא ביקר באיטליה ונפגש עם המודיעין האיטלקי, אורי סיפר להם על רשת הקשר שהייתה, על המקומות בהם חיו הגדעונים במחתרת ושלחו מעפילים והאיטלקים בתגובה אמרו לאורי שהם ידעו על הרשת ועקבו אחר הגדעונים ואנשי ה"מוסד לעלייה ב" והציגו לו מסמכים אשר הראו כיצד האיטלקים פענחו את הצפנים הפשוטים שהגדעונים השתמשו בהם, אך החליטו לא לעצור אותם אלא רק ווידאו שהגדעונים לא עובדים עם הרוסים. סיפור זה בהחלט היווה סגירת מעגל עבור אורי.

בהמשך אורי גורן המשיך לשרת בצה"ל כקצין קשר פיקוד מרכז ולאחר מכן כמפקד יחידה 8100 בחיל המודיעין והשתחרר בדרגת אל"מ.

יואש צידון:

במהלך העבודה, נסענו לפגוש את מיואש צידון אל"ם במילי, גדעוני, על מנת לשמוע וללמוד מניסיונו העשיר ומסיפור חייו המרתק.

יואש נולד ברומניה בשנות ה-20 למשפחה מתבוללת. עם התפשטות האימפריה הנאצית וחוקי הגזע, התוודע יואש ליהדותו רק בגיל 14 לאחר שאמו אמרה לו כי הוא יהודי. כששמע יואש עלמיד שמקומם של היהודים הוא בארץ ישראל והוא עלה לבדו, בגיל 14 כחלק מתנועת עליית הנוער⁶ לא"י.

יואש החל ללמוד עברית, אנגלית ורדיו בבית הספר הימי שליד הטכניון בחיפה אך לבו היה חפץ להצטרף למאבק של הישוב בבריטים ובנאצים. מאחר ולמד בחו"ל בבי"ס צבאי, היה ממוקצע בנשק ולמד רדיו בארץ, הצליח לעבור יואש את המבחנים ב"הגנה" וגויס לחי"ש⁷ על אף גילו הצעיר.

יואש החל בין היתר למלא תפקיד של אלחוטן ברשת "אבינועם" של יישובי הארץ ובהמשך בשל כישוריו כאלחוטן ובשל הפוטנציאל שהיה טמון בו, גויס יואש לרשת "גדעון" והפך לגדעוני.

יואש יצא בפעם הראשונה מהארץ ע"י סירת דייגים קטנה יחד עם 15 אנשי פלמ"ח ומספר אנשי צוות איטלקים לכיוון איטליה ע"מ למלא את תפקידו כאלחוטן ברשת "גדעון". סירת הדייגים הקטנה עברה הרפתקאות ותלאות רבות לדברי יואש עד שלבסוף עלתה על שרטון באיטליה ויואש ונוסעיה נאלצו לרדת מהסירה ולצעוד 28 ק"מ עד שהגיעו למחנה פליטים יהודים. לאחר מכן נסעו יואש וחבריו לבארי שבאיטליה, קיבלו מדים ותעודות מזויפות של חיילים בריטים אשר נשלחו מהארץ ופוזרו לתפקידים. יואש הוצב בתור נהג ביחידה פיקטיבית של ה"הגנה" אשר סיפחה לעצמה כלי רכב בריטים לאחר המלחמה וזייפה לעצמה אישורים ותעודות כאילו היא חלק מהצבא הבריטי. היחידה לקחה מזון, דלק ומגוון מוצרי מחייה ממחסנים בריטים והעבירה אותם למחנות וריכוזי יהודים והכל תחת אפס של הבריטים.

לאחר תקופה, נשלח יואש לצרפת, ע"מ להקים שתי תחנות קשר ברשת "גדעון" – האחת בדרום המדינה ע"מ להכין הפלגת ספינות לארץ והאחת בפריז – שם מתכנסות האומות המאוחדות לטובת העברת ידיעות מודיעיניות בקשר לישוב בארץ. משימתו הבאה של יואש הייתה להוביל כגדעוני את ספינת המעפילים "תל חי" ממרסיי שבצרפת לארץ ישראל אשר נשאה עמה כ-740 מעפילים.

כאשר הגיעה הספינה ארצה, נתפסה ע"י הבריטים ונוסעיה נשלחו למחנה המעצר בעתלית. יואש הגיע למחנה בעתלית אך הצליח לברוח ישר כאשר נכנס למשאית מזון והתחבא בין הארגזים אשר נשאה.

⁶ עליית הנוער – תנועה ציונית שהוקמה בגרמניה במטרה להעלות צעירים יהודים לארץ ישראל ולהכשיר אותם לעבודה חקלאית.

⁷ חי"ש – חיל השדה של ארגון ה"הגנה" בין השני 1939-1948, היה ארגון צבאי חשאי שהורכב ממתנדבים בעלי כושר לחימה. החי"ש היה בנוי במבנה צבאי תקיני של כיתות, מחלקות, פלוגות וגדודים ולקראת מחלמת העצמאות אף חטיבות

יואש חבר למפקדיו וחבריו ל"הגנה" ולאחר מנוחה קצרה של מספר ימים יצא למשימתו הבאה שהייתה להתחזות לחייל בריטי במצרים ע"מ להוות כוח יהודי למקרה והבריטים יעודדו פרעות "ספונטניות" של הערבים ביהודים. משם, לאחר תקופה, נסע לאיטליה להמשך הפעילות בהעפלה.

מאוחר יותר הוביל יואש את הספינה "כנסת ישראל". הוא הגיע עם כ-4500 מעפילים אל חופי ארץ ישראל ויחד איתם גורש ע"י הבריטים לקפריסין, שם השתקע במחנה המעצר וניהל שם תשתית של גיוס מוקדם של נוער למאמץ המלחמתי של היישוב ואח"כ לצה"ל. כמו כן בנה יואש מכשיר קשר קטן מתחת למיטתו וכך יצר קשר עם אנשי ה"הגנה" בארץ.

לאחר שהגיע ארצה, התחתן יואש עם ראיסה, אותה הכיר במחנה הריכוז, סיים את דרכו ב"מוסד לעלייה ב" והמשיך במאבק נגד הבריטים בארץ. לאחר קום המדינה, הצטרף צידון לקורס טיס והפך לטייס קרב. את המשך שירותו בצה"ל, ביצע בחיל האוויר תוך השתתפות במלחמות ישראל, מבצעים חשאיים ומהלכים חשובים בחיל.

7. סיכום

שיר הגדעונים/חיים חפר

רבותי ההיסטוריה עוברת
אז נתחיל להזכיר נשכחות
על תקופת מלחמה ומחתרת
כשבלורית עוד כיסתה קרחות

אך בין תורן ספינה ובין גשר
בליל חושך נמתח חוט עלוב
והייתה זאת אנטנת הקשר
בין הים התיכון לישוב

לכל הארץ שכנה כבר הוברחנו
בלי פספורט ובלי כל תעודה
ובשורות אז לארץ שלחנו
ממכשיר שבתוך מזוודה.

עת מחוץ בספינות התרחקנו
בלילות שהפכו אגדה
במפתח בחושך תקתקנו
זה די, זה די זה, זה די זה.

וחשוב לספר גם לנוער
על כלי קשר פשוטים ישנים
על בריחה על ימים בבית סוהר
ועל שאר עלילות גדעונים.

אך הנה ההיסטוריה עוברת
אז נתחיל להזכיר נשכחות
על תקופת מלחמה ומחתרת
כש בלורית עוד כיסתה קרחות.

שירו של חיים חפר הגדעונים נכתב בשנת 1964

חפר ששירת בפלמ"ח ובין היתר השתתף בהברחתם ארצה של המעפילים בהעפלה היבשתית
רוב שיריו של התקופה נכתבו ברמזים, שכן הבריטים עוד שלטו בארץ.

במהלך החודשיים האחרונים ניסינו ולו בקצת לגעת בנושא בעל חשיבות וערך במורשת חיל התקשוב,
העפלה וגדעונים.

ביצענו ראיונות עם אנשי העפלה, גדעונים וקצינים בחיל.

נוכחנו לדעת כי במהלך ההיסטוריה של העם היהודי ובמלחמת הקיום על ארצו, לקח חיל התקשוב חלק מרכזי ומשמעותי במלחמה על מדינת ישראל. בעבודתו חקרנו את נושא העפלת העם היהודי ארצה באוניות על אף הקשיים ועל אנשי קשר שסייעו להגעתן של ספינות אלו אל חוף מבטחים. לאחר פגישות, שיחות וחקירה לעומק של נושא זה שמנו לב כי ישנם מספר ערכים הבאים לידי ביטוי בברור בהשקפת עולמם של אנשים אלו. אהבת הארץ, דבקות במשימה וחתירה לניצחון, גאווה תקשורתית ורעות.

אנו, כקציני החיל של המחר, ספגנו והפנמנו ערכים אלו כבסיס להתפתחותו של כל קצין קשר. הבנו את חשיבות המשפט **'עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל'** (יגאל אלון) על ידי כך שראינו אנשים אלו מקריבים את עצמם ללא תמורה למען המולדת. ההתמודדות עם 'המלחמה על הקשר' של הגדעונים באה ליד ביטוי בכך שהם הצליחו להעביר את המסר שרצו למרות המרחק הרב, האמצעים המועטים ואתגרים רבים נוספים אשר עמדו בפניהם. אנו כקציני קשר, חייבים לקחת חלק במלחמה זו ולנצח בה באופן יום יומי וברגעים מכריעים.

מלבד הלימוד העצמי שלנו, חשוב מאוד שכמה שיותר אנשים ייחשפו למידע וילמדו גם הם מהעבודה. את המטרה הזו ננסה להשיג ע"י הפצת העבודה למספר גורמים רב ככל האפשר כמו פורטל אגף התקשוב, המרמ"ק, אתר הפל"ים וענף מפקדים. בנוסף, תיעדנו בכתב ובוידאו את הראיונות שערכנו עם הגדעונים ע"מ שיישמרו בארכיונים השונים לדורות הבאים.

8. רשימה ביבליוגרפית

ספרים :

- ביום בליל בערפל- יואש צידון (צ'אטו)
- קשר אמיץ – מוניה אדם
- משני צידי הקריפטו- אורי גור
- היסטוריות חיל הקשר פרק ה'-גבי שריג
- ספר הגדעונים-שבת טבת

ראיונות :

- ראיון עם אורי גורן
- ראיון עם פתחיה פייג
- ראיון עם יואש צידון

אתרי אינטרנט:

- פליים- WWW.PALYAM.ORG/GIDHONIM
- וויקיפדיה- www.he.m.wikipedia.org

-שמור-
עמוד 21

מזודת שידור

השלמה משולבת 022 – "כעמוד האש להאיר להם יומם וליל"

גדעוני בספינה

-שמור-
עמוד 23

מפתח המורס

השלמה משולבת 022 – "כעמוד האש להאיר להם יומם וליל"

-שמור-
עמוד 24

השלמה משולבת 022 – "כעמוד האש להאיר להם יומם וליל"

